

Adroddiad i'r	Cabinet
Dyddiad y cyfarfod	25 Ionawr 2023
Aelod / Swyddog Arweiniol	Y Cyngorydd Gwyneth Ellis, Aelod Arweiniol Cyllid, Perfformiad ac Asedau Strategol / Steve Gadd, Pennaeth Cyllid ac Eiddo
Awdur yr adroddiad	Steve Gadd, Pennaeth Cyllid ac Eiddo
Teitl	Adroddiad Cyllid (Rhaglen 2022/23)

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

Mae'r adroddiad yn nodi manylion cyllideb refeniw ac arbedion y Cyngor fel y cytunwyd arnynt ar gyfer 2022/23. Mae'r adroddiad hefyd yn rhoi diweddariad cryno o'r Cynllun Cyfalaf yn ogystal â'r Cyfrif Refeniw Tai a'r Cynllun Cyfalaf Tai.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

Pwrpas yr adroddiad yw rhoi'r wybodaeth ddiweddaraf am sefyllfa ariannol bresennol y Cyngor a chadarnhau cyllidebau'r gwasanaethau y cytunwyd arnynt ar gyfer 2022/23.

3. Beth yw'r Argymhellion?

- 3.1 Bod yr Aelodau'n nodi'r cyllidebau a bennwyd ar gyfer 2022/23 a'r cynnydd yn erbyn y strategaeth y cytunwyd arni.
- 3.2 Bod yr Aelodau'n cymeradwyo cynlluniau i wario grantiau cyfalaf (£1.107miliwn) i weithredu cynllun prydlesu digartrefedd i gyflawni eiddo sector rhentu preifat ychwanegol fel y nodir yn adran 6.9 ac Atodiad 5.

4. Manylion yr adroddiad

Mae'r adroddiad yn rhoi crynodeb o gyllideb refeniw'r Cyngor ar gyfer 2022/23, y manylir arni yn Atodiad 1. Cyllideb refeniw net y Cyngor yw £233.696 miliwn (£216.818 miliwn yn

21/22). Rhagwelir mai'r sefyllfa o ran cyllidebau gwasanaethau a chorfforaethol fydd gorwariant o £2.305 miliwn (gorwariant o £2.189 miliwn y mis diwethaf). Bydd angen i'r gwasanaethau adolygu'r gwariant a'r incwm yn eu meysydd yn barhaus er mwyn lliniaru effaith y gorwariant cyllidebol cyffredinol. Bydd cronfa wrth gefn lliniaru'r gyllideb yn darparu ar gyfer y lefel hon o orwariant yn y flwyddyn bresennol. Amlinellir cefndir y risgiau a'r rhagdybiaethau cyfredol sy'n sail i'r asesiad hwn yn Adran 6 ac Atodiad 2.

Roedd cyllideb 2022/23 yn gofyn am ganfod a chytuno ar arbedion gwasanaeth ac arbedion effeithlonrwydd o £0.754 miliwn, fel y nodir isod:

- Mae Ffioedd a Thaliadau wedi bod yn destun chwyddiant yn unol â'r polisi Ffioedd a Thaliadau y cytunwyd arno (£0.120 miliwn).
- Mae arbedion effeithlonrwydd gweithredol (£0.634 miliwn) wedi'u nodi'n bennaf gan wasanaethau yn ystod y flwyddyn ac o fewn cyfrifoldeb a ddirprwywyd i Benaethiaid Gwasanaeth mewn ymgynghoriad ag Aelodau Arweiniol.
- Ni ofynnwyd am unrhyw arbedion gan y Gwasanaethau Cymorth Cymunedol nac Ysgolion.

Tybir bod yr arbedion gweithredol a'r cynnydd mewn ffioedd a thaliadau wedi'u cyflawni.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at y Blaenoriaethau Corfforaethol?

Mae rheoli cyllidebau refeniw a chyfalaf y Cyngor yn effeithiol a chyflawni'r strategaeth gyllidebol y cytunwyd arni yn sail i weithgarwch ym mhob maes, gan gynnwys blaenoriaethau corfforaethol.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

Manylir ar gefndiroedd gwasanaethau arwyddocaol sy'n egluro amrywiadau a risgiau yn Atodiad 2, ond dylid nodi'r canlynol hefyd:

6.1 Effaith y Coronafeirws a Chwyddiant - Rydym yn parhau i hawlio am daliadau uniongyrchol Prydau Ysgol Am Ddim cymwys. Fel rhan o gyllideb 22/23, cytunwyd ar gronfa wrth gefn o £1.9 miliwn i ariannu unrhyw effaith barhaus y pandemig nad oes modd ei hawlio gan Lywodraeth Cymru eleni, ac i gydnabod y cynnydd mewn chwyddiant adeg pennu'r gyllideb. Er bod y risg yn sgil Covid wedi lleihau'n sylweddol, mae'r risg o ran

chwyddiant wedi cynyddu, a hynny'n bennaf oherwydd y rhyfel yn Wcráin. Bydd y sefyllfa yn parhau i gael ei monitro'n ofalus dros y misoedd nesaf.

6.2 Cyllidebau Corfforaethol – Amcangyfrifir y gellir rhyddhau cronfeydd wrth gefn corfforaethol o £1.036 miliwn; mae hyn yn cynnwys £700,000 o'r arian at raid y manylir arno yn 6.1 a £230,000 yn sgil arbedion teithio oherwydd ffyrdd newydd o weithio. Mae'r manylion o ran risgiau eraill yn dal i gael eu dadansoddi:

- Setliadau cyflog ar gyfer 2022/23 – cytunwyd ar ddyfarniadau cyflog ar gyfer gweithwyr gwasanaethau llywodraeth leol, Prif Swyddogion a Phrif Weithredwyr, ac mae arian wedi cael ei drosglwyddo i'r gwasanaethau i ariannu'r cynnydd. Er bod 'cynigion terfynol' wedi'u gwneud, ni chytunwyd ar y setliad cyflog ar gyfer athrawon eto.
- Galw ar gronfeydd arian at raid ar gyfer ynni a phwysau chwyddiannol eraill (gweler 6.1)

Bydd y rhain yn cael eu monitro'n agos dros y misoedd nesaf.

6.3 Addysg a Gwasanaethau Plant – Y rhagdybiaeth bresennol ar gyfer y sefyllfa derfynol yw gorwariant o £2.819 miliwn (£2.423 miliwn yn flaenorol). Er bod pwysau ychwanegol o £750,000 wedi'i dderbyn fel rhan o gyllideb 2022/23 y cytunwyd arni, mae hwn yn dal yn faes sy'n peri pryder. Mae'r rhan fwyaf o'r pwysau (£2.642 miliwn) yn ymwneud â lleoliadau maethu annibynnol a phreswyl, sydd naill ai wedi dechrau yn y flwyddyn ariannol hon neu y rhagwelir y byddant yn para'n hirach na'r disgwyl. Mae'r cynnydd y mis hwn yn berthnasol i leoliadau preswyl newydd. Y rheswm dros orwariant y gwasanaeth Addysg (£177,000) yw pwysau cyllideb incwm lleoliadau y Tu Allan i'r Sir o £742,000 a wrthbwyswyd y mis yma drwy wneud yn fawr o grantiau ac arbedion effeithlonrwydd bychan ar draws y gwasanaeth. Achoswyd gorwariant yn y gyllideb incwm lleoliadau y Tu Allan i'r Sir gan ostyngiad yn nifer y disgyblion o Gyngorau eraill sy'n defnyddio cyfleusterau CSDd.

6.4 Gwasanaethau Cymorth Cymunedol – Er bod pwysau ychwanegol o £3.127 miliwn wedi ei gynnwys yn y gyllideb ar gyfer 2022/23, mae'r maes gwasanaeth hwn yn parhau i fod yn faes risg uchel. Y rhagfynegiad cyfredol ar gyfer y sefyllfa derfynol yw £2.287 miliwn (£2.287 miliwn yn flaenorol) oherwydd pwysau cyffredinol o £4.7 miliwn, mewn lleoliadau cost uchel (£3.1 miliwn) ac yn y gwasanaeth digartrefedd (£1.6 miliwn), wedi'i ddebydu

drwy ddefnyddio cronfa arian barod wrth gefn (£2.4 miliwn) yn llawn (gweler Atodiad 2 am ragor o fanylion).

6.5 Ysgolion – Roedd y gyllideb y cytunwyd arni gan y Cyngor ar gyfer 2022/23 yn cynnwys cyfanswm buddsoddiad ychwanegol net o ychydig dros £4.4 miliwn yng nghyllidebau dirprwyedig ysgolion (heb gynnwys cynnydd i grantiau gan Lywodraeth Cymru). Y rhagamcaniad diweddaraf ar gyfer balansau ysgol i'w dwyn ymlaen i 2023/24 yw balans credyd net o £5.991 miliwn, sy'n cynrychioli gostyngiad o £6.457 miliwn ar y balansau a ddygwyd ymlaen i 2022/23, sef £12.448 miliwn. Mae'r symudiad yn unol â'r disgwyl gan fod symudiad y llynedd yn ymwneud yn bennaf â derbyn cyllid untro ac arbedion untro gan fod ysgolion wedi bod ar gau am ran helaeth o'r flwyddyn ac, yn benodol, derbyn nifer o grantiau mawr ddiwedd mis Mawrth. Rhagwelir yn awr y bydd y grantiau'n cael eu gwario yn y flwyddyn ariannol hon ar ddal i fyny a'r rhaglen adferiad ar ôl Covid yn yr ysgolion. Mae tanwariant bychan o £58,000 yng nghyllidebau ysgolion heb eu dirprwyo.

6.6 Y Cyfrif Refeniw Tai (CRT). Mae'r sefyllfa refeniw ddiweddaraf yn rhagdybio y bydd gostyngiad mewn balansau ar ddiwedd y flwyddyn o £488,000 o'i gymharu â £4,000 adeg y cymeradwywyd y gyllideb. Mae'r lleihad yn ymwneud â gostyngiad yn yr incwm rhenti a amcangyfrifwyd. Felly rhagwelir y bydd balansau'r CRT yn £1.568 miliwn ar ddiwedd y flwyddyn. Mae Cyllideb Gyfalaf y CRT o £26 miliwn yn cael ei rhannu'n bennaf rhwng gwelliannau y bwriedir eu gwneud i'r stoc dai bresennol (£15 miliwn) a chaffaeliadau a datblygiadau tai newydd (£11 miliwn).

6.7 Rheoli'r Trysorlys - Ddiwedd mis Tachwedd, roedd cyfanswm benthyciadau'r cyngor yn £247.058 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 4.05%. Roedd y balansau buddsoddi yn £10.6 miliwn ar gyfradd gyfartalog o 2.23%.

6.8 Mae crynodeb o **Gynllun Cyfalaf** y Cyngor i'w weld yn Atodiad 3. Mae'r Cynllun Cyfalaf a gymeradwywyd ar gyfer 22/23 yn £53.9 miliwn gyda'r gwariant hyd yma'n £21.8 miliwn. Mae Atodiad 4 yn cynnwys diweddariad ar y prif brosiectau sydd wedi'u cynnwys yn y Cynllun Cyfalaf cyffredinol. Cynyddwyd cronfa wrth gefn y Cynllun Cyfalaf o £1.676 miliwn i £2.176 miliwn (mwy na'r £0.500 miliwn y cytunwyd arno fis Chwefror) yn sgil cario ymlaen elfen heb ei neilltuo'r grant cyfalaf a gafwyd gan Lywodraeth Cymru fis Mawrth. Ar ôl gwneud dyraniad i'r Prosiect Gwastraff, bydd y gronfa wrth gefn o £764,000 yn helpu i liniaru risgiau i'r rhaglen gyffredinol yn sgil effaith chwyddiant ar gostau cyfalaf.

6.9 Mae Bwrdd y Gyllideb wedi adolygu a chefnogi achos busnes ar gyfer gwario grant cyfalaf o £1.107 miliwn gan Lywodraeth Cymru. Y cynnig yw gweithredu cynllun prydlesu digartrefedd i berchnogion eiddo i gyflawni eiddo sector rhentu preifat ychwanegol. Nodir y cynigion yn Atodiad 5, a chânt eu hargymell yn 3.2.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o'r Effaith ar Les?

Cafodd Asesiadau o'r Effaith ar Les ar gyfer y cynnydd yn Nhreth y Cyngor eu cyflwyno i'r Cyngor ar 25 Ionawr 2022.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

Yn ogystal â'r adroddiadau rheolaidd i'r Pwyllgor Llywodraethu Corfforaethol, cafodd proses y gyllideb ei hystyried gan y Tîm Arwain Strategol, cyfarfodydd Briffio'r Cabinet, Arweinwyr Grŵp a chyfarfodydd Briffio'r Cyngor. Mae'r Fforwm Cyllidebau Ysgolion wedi'i gynnwys yn y cynigion drwy'r flwyddyn. Ymgynghorwyd ag Undebau Llafur drwy'r Cydbwyllgor Ymgynghorol Lleol. Mae pandemig Covid-19 wedi parhau i effeithio ar y lefel o ymgynghori ac ymgysylltu gyda'r cyhoedd. Er hynny, mae cynlluniau ar waith i ymgysylltu'n gynnar gyda'r holl fudd-ddeiliaid yn ystod proses gyllidebol 2023/24.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

Fel y nodwyd yn adran 6, mae'r pwysau penodol sylweddol a lefel y gorwariant ar draws y gwasanaethau yn bryder mawr yn y flwyddyn bresennol ac ar gyfer y tymor canolig. Rydym wedi buddsoddi'n sylweddol yn y meysydd gwasanaeth penodol hyn dros y blynyddoedd diwethaf, a disgwylir y bydd yr angen hwnnw'n parhau. Mae'r pwysau cychwynnol eisoes wedi'u cynnwys yn y Cynllun Ariannol Tymor Canolig a bydd y rhain yn cael eu hadolygu; bydd y pwysau ar y gwasanaethau hyn yn cael ei fonitro'n agos a'i adolygu yn ystod y misoedd nesaf. Bydd angen i bob gwasanaeth adolygu'r holl wariant ac incwm yn eu meysydd i liniaru'r gorwariant cyllidebol hyn. Ar ôl i'r gwasanaethau gymryd camau i wneud arbedion yn ystod y flwyddyn, bydd cronfa wrth gefn lliniaru'r gyllideb bellach yn darparu ar gyfer y lefel hon o orwariant. Mae'r materion hyn, ynghyd â phwysau chwyddiant drwy'r holl wasanaethau, yn dod yn fwyfwy anodd eu hariannu wrth i'n cyllid fethu dal i fyny â'r pwysau o ran chwyddiant, gwasanaethau a demograffeg.

10. Beth yw'r risgiau ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

Mae'n parhau i fod yn gyfnod heriol iawn yn ariannol ac mae ansicrwydd yn parhau mewn perthynas â'r cynnydd parhaus mewn chwyddiant, Brexit a strategaeth ariannol Llywodraeth y DU wrth ymdrin ag effaith ariannol hirdymor yr ymateb i Covid, yr argyfwng costau byw a chyhoeddiadau diweddar ynglŷn â pholisi treth ar gyllid cyhoeddus. Er bod y rhagolygon ariannol yn ansicr, cymeradwywyd proses gyllideb 3/5 mlynedd gadarn i helpu wynebu'r heriau sydd o'n blaenau yn ddiweddar gan y Tîm Arwain Strategol, y Tîm Gweithredol Corfforaethol a'r Cabinet, ac mae'r Pwyllgor Llywodraethu ac Archwilio wedi craffu arni. Bydd y pwysau cyllidebol sylweddol yn ystod y flwyddyn yn lleihau lefel y cronfeydd wrth gefn sydd gan y Cyngor, a bydd hyn yn cael ei ystyried yn ystod proses y gyllideb.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

Dan Adran 151 Deddf Llywodraeth Leol 1972, mae'n ofynnol i awdurdodau lleol wneud trefniadau i weinyddu eu materion ariannol yn briodol.